

Barnen drabbas först

– Jag tror inte att svenskarna har förstått hur viktig makrillen är för flyktingarna. Den är oerhört populär bland befolkningen och utgör den enda omega3-källan för dem. Alla vill ha mer. Egentligen borde de få dubbel ranson. Det skulle göra underverk, säger den norska nutritionisten Ingrid Barikmo.

Det är biståndsorganisationen Praktisk Solidaritet som med stöd från Sida under en period har sänt makrill på burk till flyktingarna. – Om inte Sverige kan skicka mer makrill borde man sprida kunskap om varifrån den kommer till eventuella givare i andra länder, anser Ingrid Barikmo.

– Under en tvåårsperiod har vi levererat 1,5 burk på 225 gram nettovikt makrill per person och månad. Nu kommer vi att lägga in en ny ansökan till Sida där vi begär att få leverera två burkar per person och månad. Vi får se hur det går. Vi vet att makrillen är väldigt uppskattad av flyktingarna, säger Tommy Andersson på Praktisk Solidaritet.

Sida beviljade 32 miljoner kronor till Praktisk Solidaritet för en två-årsperiod 2011–2013. Det täcker makrillen, frakt av begagnade kläder och ett litet pilotprojekt för tillverkning av kvinnokläder.

Norskt stöd. Ingrid Barikmo från Høgskolen i Oslo og Akershus har studerat näringsstillståndet hos flyktingarna för norska Kirkens Nødhjelp i över tio år.

Kirkens nødhjelp bedriver ett näringsprojekt vid nio sjukhus i flyktinglägren sedan 1999. I samarbete med Høgskolen i Oslo og Akershus har man genom näringsstudier visat att undernäring och felaktig näring är ett stort problem bland barn och gravida kvinnor.

Projektet förser sjukhusen med mat och näringsriktig kost till omkring 1000 patienter, anställda och berörda dagligen. Dessutom utbildar man personal vid sjukhusen i näringslära, behandling och förebyggande arbete bland utsatta grupper. De senaste åren har Kirkens Nødhjelp samarbetat med Väst-

saharas regering, andra icke-statliga organisationer och FN-systemet för att utveckla en näringsstrategi för befolkningen.

Projektet finansieras av den norska statens motsvarighet till Sida, Norad, som förväntas bevilja mellan fem och sex miljoner norska kronor varje år till och med 2015.

Ofullständigt matbistånd. Det är framför allt barnen som drabbas av den ensidiga och otillräckliga kosten. Undernäring och minskad växt är några effekter.

FN:s matbistånd i katastrofsituationer, så kallade matkorgar, består av linser, bönor, mjöl, matolja och socker.

– Det ska man leva på i kanske ett par månader och högst ett år, säger Ingrid Barikmo. De västahariska flyktingarna har ju levt på det i årtal. Fukt och grönt saknas till exempel.

– Men vi kunde se en försämring när jag var nere i lägren i december. Nu går spiralen nedåt och det är alltid de riktigt små barnen som drabbas först. Det var akut kris, eftersom det näringstillskott som UNHCR köper in för de svårt undernärda barnen inte finns att köpa längre och plötsligt fanns ingen kunskap om vad man skulle göra i stället. Nu måste vi hjälpa flyktingarna att hjälpa sig själva, så att de inte blir så beroende av oss. Men samtidigt kan de ju inte gå ut i skogen eller på marken och skaffa mat! Men med utbildning kan de lära sig att utnyttja det de har i akutsituationer, säger Ingrid Barikmo.

När UNHCR och World Food Programme 2006 beslutade att matbiståndet skulle skäras ned från en beräkning av 160 000 flyktingar till 90 000 blev det ett ramaskri bland flyktingarna och Västahariska Röda Halvmånen, som distribuerar maten.

”Vi kunde se en försämring när jag var nere i lägren i december. Nu går spiralen nedåt.”

Den norska nutritionisten Ingrid Barikmo har i många år studerat norska Kirkens Nødhjelps lyckade näringsprojekt i flyktinglägren.

Akut undernärda och småväxta. Undersökningar från 2008 visade att också då var det barnen som drabbades först. Redan året efter höjde man därför beräkningarna till 125.000 personer, vilket fortfarande är för lite hävdar Västahariska Röda Halvmånen.

– Dessutom föds det ju hela tiden barn och befolkningen ökar, konstaterar Ingrid Barikmo. – 2008 var 18 procent av barn under fem år akut undernärda, det vill säga nära att dö. 2010 hade den siffran sjunkit till 8 procent, kanske på grund av att mer mat kom in. Nu väntar vi på rapporten för 2012, men den försämring, som vi ser på grund av den ekonomiska krisen, kommer nog inte att synas i den rapporten tyvärr. Rapporten gjordes för tidigt.

Det är främst matprojekt från spanska frivilligorganisationer, som kompletterar WFP:s matbistånd, som har försvunnit.

– Men den spanska statens humanitära stöd med 100 gram frukt och grönt per dag och person ska i alla fall fortsätta, har vi just fått veta, berättar Ingrid. En svensk äter 700 gram per dag som jämförelse, så det borde naturligtvis öka i stället.

Cirka 30 procent av flyktingbarnen är småväxta, det vill säga de ökar inte i längd som de ska. Anemi är ett annat problem. 53 procent av barnen, 56 procent av de gravida kvinnorna och 67 procent av de ammande kvinnorna var drabbade 2010.

– Det är inte bara brist på varor utan för långsam administration från UNHCR, som skapar problemen, menar Ingrid Barikmo.

– Ett problem med matkorgarna är att varje hushåll får en korg per individ. Det betyder att ett hushåll med många barn blir ganska

bra försedda med basmat, eftersom barnen inte äter så mycket. Ett hushåll med många vuxna blir däremot mera utsatta.

Det farliga vattnet. Ett annat problem är vattnet. Det innehåller för mycket jod, som kan ge upphov till struma. Vattnet dricks av getterna, vilket betyder att getmjölken också innehåller för mycket jod. De flesta familjer har tre eller fyra getter, som man mjölkar. Mjölken har hittills ansetts ge ett bra näringstillskott till framför allt barnen. Nu får man alltså tänka om. Bröstmjolk från ammande mödrar, som dricker vattnet och getmjölken, är ju inte heller bra.

– Det viktigaste är att rena vattnet i lägren. Det har skett på sina ställen men fortfarande är det två läger som saknar reningsanordningar för vattnet, som sedan transporteras i tankbilar eller i ledningar.

– Tekniken finns och det är inte svårt att installera reningsverken men det tar alldeles för lång tid, säger Ingrid Barikmo. Ändå säger UNHCR att man prioriterar detta.

Under tiden borde åtminstone ammande mödrar få flaskvatten att dricka och barnen borde få högpastöriserad mjölk. Men det är naturligtvis också en kostnadsfråga.

– Nu studerar vi också om för hög jodhalt kan ge kognitiva skador och om det finns miljögifter i vattnet och getmjölken. Getterna äter ju till exempel plast, berättar Ingrid Barikmo.

Läkarbristen.

– Det är FN med sina nobla principer som ska se till att sjukvården fungerar i flyktinglägren, men det gör man inte, sa den tidigare västahariska hälsoministern Sidahmed Tayeb Bere, när vi träffade honom i lägret Smara i november 2011.

Läget har dessutom försämrats. Många västahariska utbildade läkare flyttar till Spanien för att med sin lön kunna skicka pengar till familjerna i lägren. Det generösa biståndet från frivilligorganisationer i Spanien till flyktinglägren har också minskat drastiskt på grund av den finansiella krisen i Europa, där ju Spanien är särskilt drabbat.

– Vi har bara 10 läkare i flyktinglägren nu, men vi är stolta över att vi har lyckats utbilda 130, berättade Sidahmed Tayeb Bere för ett år sedan. Det är framför allt på Kuba som många västahariska studenter har fått sin läkarutbildning.

Ryckigheten i World Food Programmes matkorgar är också ett problem. Bönor, linser, mjöl och matolja är huvudingredienser sedan 35 år.

– Varje år utvärderar WFP matkorgarna. Det tar en månad att utvärdera, en månad att studera resultaten och en månad att fatta beslut. Det kan bli tre månader utan stöd, sa den förre hälsoministern Sidahmed Tayeb Bere bistert.

Utbildning av västaharier ingår i det norska projektet. Vattnet har för hög jodhalt vilket kan orsaka struma. Getmjölken är därför inte bra.

Nej till Västsahara-varor

Axfood, Coop, Ica och Bergendahls/City Gross vill inte sälja varor från det ockuperade Västsahara: "Vi finner det oförenligt med våra affärsetiska åtaganden att köpa och vidare-sälja råvaror och produkter från det ockuperade Västsahara." Formell ursprungsmärkning saknas och därför "bör en försiktighetsprincip tillämpas vid misstanke om otillräcklig eller felaktig märkning, samt för att kunna undvika varupartier med inslag av olika ursprung, där också varor från Västsahara kan ingå."

Kontroll a

Marockos export till handelsavtal. Ned i Västsahara inte o märkning är ett pr märkta marockans

Vilka initiativ tän att Sverige ska kla Västsahara inte on rocko? frågade riksen i januari.

Yerba har hjärtproblem men i flyktinglägren finns ingen hjälp just nu och i den algeriska staden Tindouf måste han betala och pengar har han inte.

Nya sjukdomar dyker nu också upp.

– Bröstcancer är en helt ny sjukdom för oss. Vi har förlorat flera kvinnor under 50 år och sjukdomen ökar. Det är svårt för oss att behandla för vi saknar den rätta kunskapen, berättade han.

I flyktinglägren träffade vi också på Yerba, en medelålders man som har haft stora hjärtproblem. Det finns inga specialister i lägren och Yerba tvingas åka till den algeriska staden Tindouf för att söka läkarvård och det kostar pengar. Och är det något som de västsahariska flyktingarna saknar så är det just pengar.

Tidigare har spanska läkarteam besökt flyktinglägren med jämna mellanrum men nu sviktar också detta. Krisen slår hårt.

Cirka 10 000 flyktingbarn har ärligen åkt till Spanien inbjudna av spanska familjer för en tremånadersvistelse när det är som hetast och svårast i lägren. Dessa besök halverades sommaren 2012.

Den nuvarande hälsoministern Mohamed Lamin Dadi, som tillträdde efter Polisarios

kongress i december 2011, reste i oktober 2012 till de skandinaviska länderna för att söka stöd. Det gäller främst mediciner, utrustning och personal inom vården. Flera projekt från organisationer i olika länder, framför allt Spanien, har stoppats eller minskat på grund av pengabrist. Det gäller bland annat inköp av ambulanser och andra fordon, utbildning av personal, ögonsjukvård och vård för kroniska sjukdomar. Spanien har tagit emot patienter med våra sjukdomar. Detta stoppas också. Även matbiståndet från Europa har minskat.

– Situationen är akut och allvarlig, sa hälsoministern.

I Sverige träffade han bland andra representanter för Sida.

– Nej, det blir inget ökat humanitärt bistånd till de västsahariska flyktingarna på grund av besöket, berättar Amira Malik Miller, handläggare på Sida.

Text: Lena Thunberg

**Bilder: Inger Aakre, Ingrid Barikmo
Ulla-Karin Karlson**